

УДК 78:37.018.26]:374-053.2

Dominika Lenska
Akademia Muzyczna im. Karola
Szymanowskiego w Katowicach

RODZICE WOBEC WCZESNEJ NIEFORMALNEJ EDUKACJI MUZYCZNEJ DZIECKA

Artykuł porusza niezwykle ważną kwestię udziału rodziców w nieformalnej edukacji muzycznej dziecka. Przede wszystkim wskazuje na dom rodzinny, jako podstawowe miejsce owej edukacji oraz formy aktywizacji rodziców do podejmowania muzycznych zadań. Odwołując się do badań psychologów muzyki zwraca uwagę na istotę wczesnego kontaktu dziecka z muzyką, szczególnie zaś śpiewu, pochodzącego od osób emocjonalnie z nim związanych. Przywołuje dawne tradycje rodzinnego muzykowania, tym samym poznawania muzyki w sposób naturalny, przez uczestniczenie. Egzemplifikacją rozważań jest prezentacja wyników opinii rodziców uczestniczących w autorskich zajęciach muzycznych dla dzieci *Akademia Przedszkolaka*.

Słowa kluczowe: edukacja muzyczna, dialog muzyczny, rodzice, śpiew, muzyka ludowa

Środowisko rodzinne a rozwój dziecka

Jednym z podstawowych środowisk, w jakim żyje i rozwija się człowiek, jest środowisko rodzinne. Rodzina jest pierwszą grupą, której członkiem staje się jednostka z chwilą urodzenia, a jej wpływy odgrywają istotną rolę również w późniejszym życiu każdego człowieka¹. Maria Ziemska definiuje rodzinę jako „małą grupę społeczną, składającą się z rodziców, ich dzieci i krewnych (...)”. Współcześni badacze tego zagadnienia akcentują, że definicja rodziny musi ulec poszerzeniu w odniesieniu do licznych zmian społecznych, jakie dokonały się w ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat: rozwody, samotne rodzicielstwo, odwrócenie ról męża i żony, związki homoseksualne, rodzicielstwo zastępcze i rodziny mieszane². Zatem analizując badania nad wpływem życia rodzinnego na rozwój dziecka, nasuwa się wniosek, że struktura rodziny odgrywa o wiele mniej ważną rolę niż jej funkcjonowanie³. Problematyka rodzinna podejmowana zarówno w pracach z zakresu psychologii rodziny, jak i psychologii rozwoju jednostki, może być analizowana poprzez ukazanie wpływu rodziny na rozwój osobowości dziecka, lub rodziny i jednostki - stanowiących zależne od siebie systemy⁴.

¹M. Ziemska, *Rodzina a osobowość*, Państwowe Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1979, cytuję za: G.K. Konkol, *Rodzina i środowisko rodzinne jako wyznacznik powodzenia w działalności muzycznej*, (w:) *Psychologiczne podstawy kształcenia muzycznego. Materiały z ogólnopolskiego seminarium dla nauczycieli i psychologów szkół muzycznych*, Warszawa 1999, s.137.

²H.R. Schaffer, *Psychologia dziecka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 109.

³H.R. Schaffer, *Psychologia ...*, op.cit., cytuję za: H.R. Schaffer, *Making Decisions about Children: Psychological Questions and Answers* (wyd.2), Oxford, s. 118.

⁴M. Tyszkowa, *Rodzina a rozwój jednostki*, Nakładem Centralnego Programu Badań Podstawowych, Poznań 1990, cytuję za: G.K. Konkol, op.cit., s. 137.

Literatura z zakresu psychologii poświęca wiele uwagi istotnej roli rodziny w rozwoju ogólnych i specyficznych zdolności dzieci. Wyniki badań akcentują znaczenie dobrego statusu ekonomicznego rodziny (w tym: wysokie dochody, dobre warunki domowe, duże zbiory biblioteczne, płytowe) jako źródła uzdolnień dzieci. Z jednej strony zamożność warunkuje zaspokojenie podstawowych potrzeb jednostek, z drugiej - stymuluje rozwój od wczesnego dzieciństwa. Rodziny zamożniejsze starają się rozbudzić zainteresowania intelektualne i kulturowe potomstwa, stwarzać odpowiednią atmosferę oraz jak najlepsze warunki do nauki⁵. Także nieformalna edukacja muzyczna, która jest celem moich badań, wymaga od rodziców właśnie poświęcenia czasu i zainteresowania rozwojem muzycznym dziecka. Oprócz statusu społeczno-ekonomicznego na rozwój zdolności muzycznych dziecka ma wpływ poziom wykształcenia rodziców, zasób doświadczeń muzycznych dostarczanych przez dom, posiadanie różnych instrumentów oraz udział rodziny w zajęciach muzycznych i ogólne zainteresowanie tą działalnością; szczególnie ważna jest interakcja dziecka z matką⁶. Nieformalna edukacja muzyczna staje się zatem furtką, łącznikiem między rodzicem a światem muzycznym, by dalej wprowadzać w ten świat swoje dziecko.

Możliwości rozwoju muzycznego dziecka

Współczesne poglądy na możliwości wychowania muzycznego dzieci opierają się na dwóch podstawowych założeniach:

- zdolności muzyczne u dzieci wzrastają wraz z wiekiem, różnicując się stopniowo i przeobrażając zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym,

- możliwości rozwoju słuchu muzycznego u dzieci we wczesnym dzieciństwie są na tyle duże, że mogą stać się podstawą działalności muzycznej realizowanej w warunkach zbiorowego nauczania⁷.

Rozważając powyższe tezy, należy mocno zaakcentować fakt, że możliwości rozwoju słuchu muzycznego dzieci są ogromne. Szczególne predyspozycje do zajmowania się muzyką i do zabaw muzyczno-ruchowych przy muzyce występują już między drugim a szóstym rokiem życia. Każde dziecko ma w sobie potencjał muzyczny, a zadaniem najbliższego środowiska jest pomóc w jego rozwoju.

Niezwykle rzadko się zdarza, aby normalna, zdrowa osoba miała deficyt w „muzycznym” genetycznym wyposażeniu. To, co nazywamy brakiem muzycznych zdolności, jest wynikiem braku odpowiednich doświadczeń we

⁵ G. Konkol, op. cit., s. 138-139.

⁶ K. Lewandowska, *Środowisko rodzinne jako czynnik warunkujący rozwój muzykalności u dzieci w wieku przedszkolnym*, (w:) M. Meyer-Borysewicz, K. Miklaszewski (red.), *Materiały Międzynarodowego Seminarium Psychologów muzyki w Radziejowicach* (24-29 września, 1990), Warszawa, s. 324-335, cytuję za: G.K. Konkol, op. cit., s. 143.

⁷ K. Lewandowska, *Rozwój muzykalności dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, (w:) D. Malko, *Metodyka wychowania muzycznego w przedszkolu*, WSiP, Warszawa 1990, s.20.

wczesnym dzieciństwie oraz zaniedbań edukacyjnych⁸. Tak niestety dzieje się w wielu domach, w których rzadko słyhać śpiew.

Rozwój śpiewu, inaczej mowy muzycznej, porównać można do rozwoju mowy „mówionej”. Podobnie jak mowa, śpiew może stać się potrzebą każdego małego dziecka do wyrażania swoich uczuć czy nastrojów. Warunkiem opanowania mowy muzycznej jest obecność śpiewu w domu rodzinnym. Śpiewająca mama czy śpiewający tata poprzez piosenkę może komunikować się z dzieckiem, prowadzić z nim muzyczny dialog nie pozbawiony cech zabawy. Racjonalne argumenty mówią, że inicjowane w dzieciństwie aktywności muzyczne przynoszą z jednej strony **korzystne skutki dla szeroko rozumianego rozwoju poznawczego, z drugiej zaś regulują relacje człowieka w grupie społecznej**. Mówiąc tu o wczesnej nieformalnej edukacji muzycznej uwaga koncentruje się na śpiewie jako pierwszej bezpośredniej reakcji na potrzebę muzykowania dziecka.

Psycholodzy i pedagodzy od lat radzą – uczmy dzieci śpiewu. Jednakże zanim dziecko zachwyci i wzruszy swoich rodziców swoim pierwszym wykonaniem *Wlazł kotek na płatek* musi nastąpić odpowiednia stymulacja oraz częsty kontakt z muzyką i to – jak często podkreśla Maria Manturzevska – pochodzącą od osoby emocjonalnie związanej z dzieckiem, która „dobrze śpiewa zarówno z dzieckiem jak i do dziecka”⁹.

Nauka muzyki w tradycyjnych kulturach

Warto tu zwrócić uwagę i przypomnieć, że muzyka od początków swojego istnienia ściśle wiązała się z codziennym życiem ludzi w grupie oraz ich obyczajowością. Tak postępowano w wielu tradycyjnych kulturach, gdzie muzyka przekazywana była z pokolenia na pokolenie i muzykę poznawało się w **sposób naturalny przez uczestnictwo w żywym muzykowaniu dorosłych**. Matka śpiewała dziecku kołysanki, stając się pierwszą przewodniczką po świecie dźwięków. Zoltán Kodály nazywa to „matczyną muzyką” lub „matczyną mową muzyczną”. Szczególną cechą tej muzyki jest to, że jest skierowana do dziecka i stanowi szczególną formę komunikacji z narodzonym dzieckiem. Pierwszym środowiskiem muzycznym dziecka, jest [powinien być] **krag rodzimej muzyki**. Warto o tym mówić – szczególnie dzisiaj. Dziecko rodzi się bowiem w określonej rodzinie oraz lokalności, która jest pierwszym źródłem wdrażania w kulturę¹⁰. Dzisiaj śpiewy dziecięce (określenie stosowane przez Ludwika Bielawskiego¹¹) rzadko kojarzą się z tradycją ludową, chyba że mamy do czynienia z wielopokoleniowym domem rodzinnym, w którym babcia i dziadek

⁸B. Kamińska, *Wczesne doświadczenia muzyczne i ich rola w rozwoju człowieka*, wykład otwarty wygłoszony w dniu 17.12.2015 w Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach.

⁹M. Manturzevska, B. Kamińska, *Rozwój muzyczny człowieka*, (w) *Wybrane zagadnienia z psychologii muzyki*, M. Manturzevska, H. Kotarska, (red.), WSiP, Warszawa 1991, s. 36, 37, 320.

¹⁰J. K. Dadak-Kozicka, *Przejawy i wymiary integracji przez muzykę*, (w:) *Integrujące wartości muzyki*, J.K. Dadak-Kozicka, W. Jankowski (red.), Akademia Muzyczna im. F. Chopina, Filia Uniwersytetu Śląskiego, Warszawa-Cieszyn 2002, s. 39.

¹¹Więcej na ten temat: L. Bielawski, *Tradycje ludowe w kulturze muzycznej*, IS PAN, Warszawa 1999, s. 247-260.

dobrze pamiętają piosenki z dzieciństwa. Śpiewanie ich przez najbliższe osoby, jeśli skierowane jest do dzieci, przyjmuje **najpiękniejszą formę dialogu**.

Od trzeciego do piątego roku życia dziecko nabywa naturalnej swobody w posługiwaniu się językiem muzycznym. Jeśli do tego czasu prowadzony był z nim **muzyczny dialog**, w jego otoczeniu była obecna **żywa** muzyka, to przyszli wybitni wykonawcy w tym czasie z reguły potrafią dobierać melodie na fortepianie, potrafią śpiewać względnie poprawnie wiele melodii¹². Wpływ środowiska domowego, dobre wzory, możliwość dostrajania się przez śpiew z innymi, dobrze śpiewającymi osobami, wydają się najbardziej skutecznymi sposobami kształcenia poprawnego śpiewu. **Najlepiej śpiewają dzieci z domów, w których się śpiewa**¹³.

Zajęcia muzyczne w *Akademii Przedszkolaka*

Większość małych współczesnych dzieci nie ma okazji stykać się z muzyką uprawianą przez najbliższych, nie ma możliwości naturalnego wrastania w rzeczywistość kultury, stąd też istnieje potrzeba podejmowania świadomych inicjatyw i działań, do których niewątpliwie zaliczają się zajęcia muzyczne *Akademii Przedszkolaka*.

Niniejszy artykuł oparty jest na analizie postawy rodziców dzieci uczęszczających na owe zajęcia. Moje ponad sześćoletnie doświadczenie w prowadzeniu zajęć pozwala w pewnym stopniu zdefiniować postawę rodziców wobec tej formy edukacji muzycznej.

Zajęcia muzyczne odbywają się dwa razy w tygodniu po pół godziny dla dzieci młodszych (2-4 letnich) i starszych (4-6 letnich). Częstotliwość spotkań wymaga od rodziców zaangażowania, systematyczności i organizacji dnia (szczególnie w stosunku do małych dzieci, które często jeszcze popołudniu śpią). Warto również podkreślić fakt, że w młodszej grupie śpiewają głównie rodzice, biorąc aktywny udział we wszystkich działaniach muzycznych. W grupie starszej obecność rodziców nie jest wymagana ale wskazana, półgodzinne zajęcia nie są zatem przerwą dla rodziców. Ich czynny udział przelamuje opór w stosunku do śpiewania (szczególnie dotyczy to ojców), aktywizuje ich wyobraźnię, spontaniczność, kreatywność, buduje niesamowitą więź z dzieckiem, a także pozwala przenieść do domu poznany na zajęciach materiał muzyczny wraz z zabawami.

Podstawę materiału muzycznego realizowanego podczas zajęć w ramach *Akademii Przedszkolaka* stanowi wyłącznie muzyka ludowa reprezentowana przez polski dziecięcy folklor, w tym wyliczanki (zabawy z tekstem) oraz polskie pieśni ludowe - główny przejaw i wyraz rodzimej sztuki, z którymi rodzice nierzadko stykają się po raz pierwszy.

Muzyka ludowa zawsze była przeznaczona do wykonywania podczas konkretnej sytuacji: a to kołysanka do usypiania dziecka, a to pieśni weselne czy

¹²M. Manturzevska, *Przebieg życia muzyka w świetle badań własnych*, (w:) M. Manturzevska, H. Kotarska, (red.), op. cit., s. 321.

¹³Por. A. Waluga, *Śpiew w perspektywie edukacji muzycznej. Koncepcje, badania, programy*, Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, Katowice 2012, s. 44.

utwory związane z różnymi porami roku i świętami, np. kolędy itp. Pieśni miały swoje typowe sytuacje wykonawcze i zawsze czemuś służyły, o czymś w naturalny sposób pouczyły. Znamienne jest, że w społecznościach tradycyjnych muzyka towarzyszy człowiekowi od małego dziecka: dzieciom śpiewa się kołysanki, małe dzieci też szybko uczą się od rodzeństwa i starszych osób wyliczanek, gier, zabaw muzycznych. I tak przez całe życie, przy różnych okazjach, w tych wspólnotach ludzie śpiewają, grają i tańczą.

Folklor dziecięcy, w tym piosenki i zabawy dziecięce, został pozbawiony swego naturalnego środowiska, jakim była kiedyś wieś, wspólnota, rodzina i relacja z drugą osobą - został wprowadzony do środowiska sztucznie wykreowanego: przedszkola, szkoły czy zajęć umuzykalniających. Nawiązując do tradycji, w przedszkolu i szkole należałoby nauczyć dzieci uprawiać muzykę tak, by mogła ona zawsze człowiekowi towarzyszyć jako umiejętność śpiewu, nawyk śpiewu i słuchania muzyki, wreszcie jako potrzeba obcowania z nią¹⁴. Jedynym stałym punktem pozostał człowiek, relacja z nim. W przypadku dzieci najmniejszych to rodzic, opiekun, osoba, która stanie się łącznikiem między dzieckiem a światem muzyki.

Celem zajęć umuzykalniających, które prowadzę, jest ukazanie funkcjonalnych i muzycznych wartości folkloru, służących rozwojowi psychicznemu oraz uspołecznieniu dziecka. Śpiewanie piosenek i zabawy muzyczne (muzyczno-taneczne) to „wychowanie przez uczestniczenie” w muzykowaniu, a zarazem poznawanie tradycji kultury ludowej.

Egzemplifikacja

W poniższym artykule skupię się na opiniach rodziców wobec nieformalnego sposobu umuzykalniania ich dzieci i ich samych podczas zajęć popołudniowych w ramach programu *Akademia Przedszkolaka*. Zajęcia nawiązują do sytuacji domu rodzinnego, w którym dziecko może najwięcej skorzystać, jeśli w swoim otoczeniu ma śpiewających dla niego i z nim śpiewanki z kręgu kultury muzycznej, w której żyje. Pierwszym, podstawowym założeniem zajęć jest czynny udział rodziców, czyli ich aktywność wokalna i ruchowa. Bardzo często dzieci nie potrafią powtórzyć piosenki uczonej na zajęciach, co niejednokrotnie wiąże się z tym, że jeszcze płynnie nie mówią - nierzadko zapamiętują tylko ostatnią frazę piosenki lub wybrany przez siebie motyw. Znajomość repertuaru przez rodziców pozwala na to, by nauka, a właściwie zabawa z piosenką, przeniosła się z zajęć do domu dziecka. By śpiew towarzyszył mu przy czynnościach życia codziennego, jak: kąpiel, zabawa z pluszakami, ubieranie butów, itp. Wspólne śpiewanie wraz z mamą czy tatą wzmacnia więź rodzinną i pokoleniową. Bardzo często na zajęcia przychodzą również dziadkowie, co pozwala poszerzyć krąg o kolejne pokolenie. Z moich sześcioletnich obserwacji wynika, że bardzo chętnie uczestniczą czynnie w zajęciach nie tylko mamy, ale również ojcowie i dziadkowie. Zdarzają się

¹⁴ D. Lenska, *Muzyka ludowa w edukacji małego dziecka*, Stowarzyszenie im. Zoltána Kodály'a w Polsce, Katowice 2014, s. 9.

sytuacje, gdy dziecko odmawia wspólnej zabawy, siedzi z boku, wtedy rodzice dalej uczestniczą w zabawach, motywując w ten sposób dzieci. Rodzice aktywowani są w wielu formach: nie tylko odtwarzają ruch, teksty wyliczanek i śpiewają piosenki, ale również improwizują melodię czy ruch będące ostinatem do znanej piosenki. W mojej praktyce nie spotkałam przypadku odmowy bądź niewykonania zadania. Jeśli rodzice decydują się na współpracę z osobą prowadzącą, w pełni akceptują zasady panujące podczas zajęć.

Rezygnacja ze spotkań po pierwszych tzw. "otwartych zajęciach" przez niektórych rodziców z reguły argumentowana jest brakiem wystarczających „atrakcji”, jak np. zbyt mała ilość instrumentów perkusyjnych, brak muzyki odtwarzanej z płyty CD, zbyt wąski materiał muzyczny. Zapamiętałam wypowiedź osoby, która po pierwszych zajęciach zapytała: *czy na tych zajęciach będzie muzyka?* Pozostawiam to bez komentarza.

Aby zbadać postawę rodziców wobec nieformalnej edukacji muzycznej, przeprowadziłam sondaż przy użyciu ankiety (skala Likerta¹⁵ zawierająca 50 stwierdzeń). Ankieta badała stosunek rodziców do zajęć, ich oczekiwania, zaobserwowane zmiany w zachowaniu dziecka pod wpływem zajęć muzycznych i stosunek dzieci do zajęć. Ankieta była anonimowa, rodzice wypełniali ją w domu.

W roku szkolnym 2015/2016 na zajęcia uczęszcza dwanaścioro dzieci (w tym dwoje rodzeństwa), sześcioro w grupie młodszej i sześcioro w grupie starszej. Ankieta przeprowadzona została pod koniec stycznia, a więc po czterech miesiącach zajęć. Została wypełniona przez dziewięcioro rodziców¹⁶. Ich analiza pozwala jednoznacznie stwierdzić, że wszystkim zajęcia się bardzo podobają, podobają się również utwory muzyczne/piosenki wykorzystywane na zajęciach oraz osoba prowadząca zajęcia. Za właściwy uznali rodzice **udział procentowy muzyki w zajęciach oraz możliwości udziału aktywnego uczestnictwa w nich dzieci** (zabawy muzyczno-ruchowe, śpiewanie, ruch, taniec); tylko jedna z ankietowanych osób zakreśliła stwierdzenie: *za mało jest takich akcji*. Również większość rodziców była zgodna w akceptacji stwierdzeń: **moje dziecko miało wiele przyjemności z zajęć** (sześcioro ankietowanych odpowiedziało *zdecydowanie tak*, troje *raczej tak*); **moje dziecko mogło się z zajęć dowiedzieć wiele o muzyce, zwłaszcza ludowej** (troje odpowiedziało *zdecydowanie tak*, sześcioro *raczej tak*); **moje dziecko czuło się na zajęciach dobrze** (czworo odpowiedziało *raczej tak*, pięcioro *zdecydowanie tak*), **zajęcia są odpowiednio skonstruowane dla dzieci, dostosowane do ich poziomu** (ośmioro ankietowanych zakreśliło *zdecydowanie tak*, dwoje *raczej tak*).

¹⁵K. Rubacha, *Metodologia badań nad edukacją*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 175.

¹⁶Tak mała liczba respondentów nie pozwoliła na przeprowadzenie badań statystycznych, a jedynie na opis tendencji pojawiających się w wypowiedziach rodziców. Do opisu tego odniosłam się również w wykładzie wygłoszonym podczas IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Konteksty Kształcenia Muzycznego *Stymulacja rozwoju umuzykalnienia dzieci w relacji z rodzicami - z doświadczeń katowickich instytucji muzycznych*, Akademia Muzyczna w Łodzi, 22-23 kwiecień 2016.

Sześcioro rodziców na pytanie- **czy zajęcia osobiście także mi się podobały?** odpowiedziało *zdecydowanie tak*, dwoje *raczej tak*, jedna z ankietowanych odpowiedziała *zdecydowanie nie* (ciekawe, że ta sama osoba w pytaniu: jak Państwu ogólnie podobają się zajęcia? odpowiedziała: *bardzo się podobają*). Pięcioro ankietowanych napisało, że *powinno być podawanych więcej informacji dotyczących poszczególnych utworów muzycznych wykorzystanych na zajęciach, raczej nie* - stwierdziło czworo rodziców. Na pytanie, **czy powinno być więcej zabaw muzycznych** troje ankietowanych odpowiedziało, że *raczej tak*, sześcioro *raczej nie*. Przy opinii: **zajęcia zainicjowały/pobudziły mnie osobiście do słuchania i zajmowania się muzyką**, dwoje ankietowanych stwierdziło, że *raczej tak*, pięcioro *raczej nie* a dwoje *zdecydowanie nie*. Sześcioro rodziców zakreśliło: **zdecydowanie zajęcia są wspaniałym wspólnym przeżyciem, zwłaszcza dla dziecka**, dwoje rodziców zaznaczyło *raczej tak*. Przy stwierdzeniu, że **atmosfera na zajęciach jest bardzo przyjemna** tylko jedna ankieta wskazuje odpowiedź *raczej tak*, reszta zakreśliła *zdecydowanie tak*. Pięcioro ankietowanych stwierdziło, że *zajęcia są dla nich bardzo interesujące* a czworo, że *raczej tak*.

W kolejnej części ankiety rodzice wypowiadali się na temat, **czy uważają swoje dziecko za muzykalne**. Dwoje zaznaczyło *zdecydowanie tak*, siedmioro *raczej tak*. Rodzice określali również, **czy muzyka stanowi ważny element w ich życiu/ich życiu rodzinnym**, *raczej tak* odpowiedziało ośmioro rodziców, *zdecydowanie tak* – jedna osoba. Również większość **chciałaby przyjść na kolejne zajęcia z dzieckiem**, pięcioro rodziców zaznaczyło *zdecydowanie tak*, troje *raczej tak*, jedna osoba zaznaczyła *zdecydowanie nie* (choć wcześniej zaznaczyła że zajęcia, wykorzystane piosenki i osoba prowadząca bardzo się podobają).

W dalszej części ankiety rodzice określali, czy tego typu zajęcia mają skutki bądź następstwa dla ich dzieci. Na pytania, **czy dziecko opowiada o zajęciach po ich zakończeniu**, dwoje odpowiedziało *zdecydowanie tak*, pięcioro *raczej tak*, dwoje *raczej nie*; **czy śpiewa piosenki usłyszane na zajęciach**, dwoje odpowiedziało *zdecydowanie tak*, sześcioro *raczej tak*, jedna *raczej nie*, **czy gra, opowiada historie usłyszane na zajęciach** - jedna odpowiedziała *zdecydowanie tak*, czworo *raczej tak*, czworo *raczej nie*, **czy maluje obrazki, które mają związek z zajęciami** - jedna odpowiedziała *raczej tak*, siedmioro *raczej nie*, jedna *zdecydowanie nie*. Odnosili się również do oczekiwania związanych z zajęciami. Siedmioro z ankietowanych zaznaczyło: **moje dziecko powinno mieć wiele przyjemności z tych zajęć**, (dwoje rodziców nie zaznaczyło tego punktu); **moje dziecko powinno zapoznać się muzyką ludową**, (tu siedmioro ankietowanych nie zaznaczyło tego punktu, dwoje zaznaczyło), **moje dziecko powinno się nauczyć czegoś o muzyce** (w tym stwierdzeniu tylko dwoje rodziców nie zaznaczyło tego punktu, siedmioro zaznaczyło). W dalszej części rodzice mogli wpisać czego innego oczekują po zajęciach, **moje dziecko powinno:...nauczyć się bawić z innymi, poprzez muzykę budować relacje z innymi dziećmi, umuzykalniać się, poznać nowe**

piosenki i melodie. W ostatniej rubryce oczekiwani rodzice mieli podane inne: w tym miejscu tylko jeden rodzic napisał: *przyzwyczajanie dziecka do zabaw grupowych, nauczanie zabaw z muzyką.*

Kolejne punkty ankiety określały wiek, płeć oraz wykształcenie ankietowanego. Dwoje rodziców plasuje się w przedziale wiekowym 40-49, siedmioro 30-39, wśród ankietowanych był jeden mężczyzna, pozostała ósemka to kobiety, wszyscy ankietowani posiadają wykształcenie wyższe. Na pytanie czy ankietowany gra na jakimś instrumencie jeden rodzic napisał pianino, inny gitara.

Rodzice ustosunkowywali się również do tego, czy ich dziecko **lubi brać udział w zajęciach** - w tym punkcie większość rodziców była zgodna, ośmioro odpowiedziało zdecydowanie tak, jedna osoba *raczej tak*.

Jednym z ostatnich aspektów, które poruszała ankieta, to zmiany w zachowaniu dziecka pod wpływem udziału w zajęciach. Rodzice odnosili się do poniższych punktów:

1. udział dziecka w zajęciach wpłynął na jego samoocenę (sześćcioro odpowiedziało *raczej tak*, dwoje *raczej nie*, jedna osoba *zdecydowanie nie*),

2. dziecko od momentu czynnego udziału w zajęciach akademii przedszkolaka jest bardziej otwarte na kontakty z innymi dziećmi (dwoje odpowiedziało *zdecydowanie tak*, pięcioro *raczej tak*, jeden *raczej nie* i jeden *zdecydowanie nie*),

3. dziecko lubi brać udział w pracach grupowych (jeden wybrał *zdecydowanie tak*, siedmioro *raczej tak*, jeden *raczej nie*),

4. dziecko chętnie podporządkowuje się regułom panującym w grupie (jeden zaznaczył *zdecydowanie tak*, siedmioro *raczej tak*, jeden *raczej nie*),

5. dziecko bierze aktywny udział w zajęciach (troje zaznaczyło *zdecydowanie tak*, sześćcioro *raczej tak*),

6. dziecko jest bardzo skoncentrowane na zajęciach (siedmioro rodziców zaznaczyło *raczej tak* – jeden rodzic dopisał: *choć bywa różnie*, dwoje zaznaczyło *raczej nie*),

7. dziecko przebywając w grupie szybciej uczy się zasad postępowania (dwoje określiło *zdecydowanie tak*, siedmioro *raczej tak*),

8. zajęcia rozwinęły w dziecku lepszą umiejętność w nawiązywaniu kontaktów (jedna osoba stwierdziła *zdecydowanie tak*, siedem osób *raczej tak*, jedna *raczej nie*),

9. dziecko jest bardziej zdyscyplinowane (pięcioro zaznaczyło *raczej tak*, czworo *raczej nie*),

10. dziecko jest bardziej wrażliwe na muzykę (czworo odpowiedziało *zdecydowanie tak*, pięcioro *raczej tak*),

11. zajęcia mogły wpłynąć pozytywnie na rozwój muzyczno-ruchowy dziecka (siedmioro rodziców skreśliło *zdecydowanie tak*, dwoje *raczej tak*).

Jeden z rodziców pod tą częścią ankiety dopisał: *zmiany pojawiają się powoli ale systematycznie.*

Ostatni punkt sformułowany został w formie pytania: **Jakie życzenia ma Pani/Pan w związku z przyszłymi zajęciami z cyklu *Akademia Przedszkolaka?*** - odpowiedzi były następujące:

- *chciałabym powrócić do wcześniejszych piosenek – dla przypomnienia. Byłoby bardzo miło gdyby rodzice mogli czasem dostać tekst piosenki (lub jej tytuł lub link jeśli tekst jest do odnalezienia w sieci), czasem po jednym dniu zapominamy tekstu nowej piosenki. W niektórych piosenkach można podawać region Polski skąd melodia pochodzi (o ile jest to znane), np. melodia góralska, śląska itp.*

- *bardzo pozytywne jest zapraszanie studentów wraz z instrumentami, należy to kontynuować¹⁷,*

- *większe zróżnicowanie utworów muzycznych,*

- *aby syn dalej uczył się współpracy w grupie oraz ciekawe były prezentacje licznych instrumentów,*

- *by dzieci się umuzykalniły pod kątem egzaminu do szkoły muzycznej.*

Podsumowanie

Analiza ankiet pozwala stwierdzić, że głównymi czynnikami przemawiającymi za nieformalną edukacją muzyczną dziecka są - umuzykalnienie oraz budowanie więzi w grupie. Umuzykalnienie rodzice traktują dwojako: jako jeden z elementów ogólnego wykształcenia dziecka oraz bardziej zawodowo jako przygotowanie do egzaminów wstępnych do szkoły muzycznej. W poprzednich latach zdarzały się przypadki, że zajęcia w ramach *Akademii Przedszkolaka* otwierały oczy rodzicom na uzdolnienia muzyczne ich dziecka, co pozwalało mu uczyć się muzyki w szkole muzycznej. Mała liczba badanych pozwoliła jedynie na opisowe potraktowanie udzielonych odpowiedzi. Zarysowuje się jednak szansa na kontynuowanie badań z kolejnymi grupami rodziców dzieci, które zgłaszają się na następny rok zajęć.

Budowanie więzi w grupie to kolejny aspekt przemawiający za taką formą edukacji. Jako że najmłodsze dzieci z racji wieku na ogół nie uczęszczają jeszcze do przedszkola, *Akademia Przedszkolaka* umożliwia im kontakt z rówieśnikami, rozwój więzi społecznych, co daje im lepsze przygotowanie do niełatwego momentu, jakim jest rozpoczęcie edukacji przedszkolnej.

BIBLIOGRAFIA

1. Bielawski L., *Tradycje ludowe w kulturze muzycznej*, IS PAN, Warszawa 1999
2. Dadak-Kozicka J. K., *Przejawy i wymiary integracji przez muzykę*, (w:) *Integrujące wartości muzyki*, J.K. Dadak-Kozicka, W. Jankowski (red.), Akademia Muzyczna im. F. Chopina, Filia Uniwersytetu Śląskiego, Warszawa-Cieszyn 2002.
3. Konkol G.K., *Rodzina i środowisko rodzinne jako wyznacznik powodzenia w działalności muzycznej*, w: *Psychologiczne podstawy kształcenia muzycznego. Materiały z*

¹⁷ Przynajmniej raz w miesiącu w ramach zajęć organizowane są mini koncerty. Zapraszani są studenci wydziału instrumentalnego Akademii Muzycznej, którzy prezentują dwa zróżnicowane utwory, rozmawiają z dziećmi o utworach, pokazują instrumenty. Koncerty cieszą się wielkim powodzeniem i są entuzjastycznie przyjmowane.

ogólnopolskiego seminarium dla nauczycieli i psychologów szkół muzycznych, Warszawa 1999.

4. Lenska D., *Muzyka ludowa w edukacji małego dziecka*, Stowarzyszenie im. Zoltána Kodály'a w Polsce, Katowice 2014.

5. Lewandowska K., *Rozwój muzykalności dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym*, (w:) D. Malko, *Metodyka wychowania muzycznego w przedszkolu*, WSiP, Warszawa 1990.

6. Lewandowska K., *Środowisko rodzinne jako czynnik warunkujący rozwój muzykalności u dzieci w wieku przedszkolnym*, (w:) M. Meyer-Borysewicz, K. Miklaszewski (red.), *Materiały Międzynarodowego Seminarium Psychologów Muzyki w Radziejowicach (24-29 września 1990)*, Warszawa 1990.

7. Manturzevska M., *Przebieg życia muzyka w świetle badań własnych*, (w:) M. Manturzevska, H. Kotarska, (red.), *Wybrane zagadnienia z psychologii muzyki*, M. Manturzevska, H. Kotarska, (red.), WSiP, Warszawa 1991.

8. Manturzevska M., B. Kamińska, *Rozwój muzyczny człowieka*, (w) *Wybrane zagadnienia z psychologii muzyki*, M. Manturzevska, H. Kotarska (red.), WSiP, Warszawa 1991.

9. Rubacha K., *Metodologia badań nad edukacją*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

10. Tyszkowa M., *Rodzina a rozwój jednostki*, Nakładem Centralnego programu Badań Podstawowych, Poznań 1990.

11. Waluga A., *Śpiew w perspektywie edukacji muzycznej. Koncepcje, badania, programy*, Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, Katowice 2012,

12. Ziemska M., *Rodzina a osobowość*, Państwowe Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 1979,

SUMMARY

Lenska Dominika. Parents in early informal music education of the child.

This article raises important issues of parents participation in informal music education of the child. First of all, it states that home remains a major place of this education and form of parents activity in making music. The analysis of music psychologists' research shows that early contact with music has a great impact on the child, especially singing of people who are in emotional contact with him. The old traditions of the family music making, when through direct participation the child learns music in a natural way, are revealed. The results of the parents' views survey on the results of participating in author's music classes for children in so-called Kindergarten Academy are given. In order to examine the attitude of parents to informal music education, the author has conducted the questionnaire-based survey (Likert scale based on fifty statements). This questionnaire examines parents attitude to classes, their expectations, changes in the behavior of a child during classes.

Key words: music education, musician dialogue, parents, singing, folk music.

РЕЗЮМЕ

Ленська Домініка. Батьки у ранній інформальній музичній освіті дитини.

У статті розглянуто важливі питання участі батьків у інформальній музичній освіті дитини. Насамперед, стверджується, що батьківський дім залишається основним місцем її (музичної) освіти, активізуючи участь батьків у цьому процесі. Аналіз досліджень музичних психологів засвідчив велике значення раннього контакту з музикою, особливо спів рідних, які знаходяться в емоційному контакті з дитиною. Розглянуто старі традиції сімейного музикування, коли завдяки безпосередній участі дитина знайомилась із музикою природним чином. Наведено результати дослідження поглядів батьків на результати занять з дітьми в авторській Академії дошкільника. Для вивчення ставлення батьків до неформальної музичної освіти представлено засоби діагностики, розроблені на основі шкали Лайкерта. В анкеті розглядається батьківське ставлення до занять, їх очікування, зміни в поведінці дитини під музикуванням.

Ключові слова музична освіта, музикант, діалог, батьки, спів, народна музика: